

SAL I XEIXA

Publicació Mensual del Terme de Santanyí - ANY II núm. 21 - Març, 86 - P.V.P. 100 pts.

FOTO: Arxiu Vidal i Tomàs.

Bernat Vidal i Tomàs, l'apotecari Bernat, el Cronista de la Vila, l'historiador, el poeta, el narrador... el santanyiner de tantes vivències, el preocupat per tot allò que portava el segell del poble del Sant-Anyí, ens deixà el 27 de març de 1971, prest farà quinze anys.

"Sal i Xeixa", santanyinera pels quatre costats, el vol tenir present i vol que els seus lectors també li tenguin.

1 de Març, una data històrica

L'1 de març de 1983 les Corts Generals aprovaren l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears. De llavors ençà, aquest dia s'ha convertit en una data històrica.

- PERQUÈ aquell 1 de març de 1983 iniciàrem el procés cap a la institucionalització del nostre autogovern.

- PERQUÈ amb l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears retérem homenatge a totes les persones que al llarg del temps han treballat per mantenir la identitat del nostre poble.

- PERQUÈ aquell dia iniciàrem el camí per planificar el nostre futur i convertir en realitats les nostres aspiracions.

Any rera any, hem recordat aquella data amb una commemoració solemne, però popular. Solemne, pel significat que té; popular, perquè el poble de les Illes Balears n'és el protagonista.

Aquest és l'autèntic es-

Consolat de Mar, seu de la Presidència del Govern Balear

perit que anima els actes oficials i la diada autonòmica que el Govern Balear prepara per a principis de març. Una commemoració que vol ressaltar i difondre tot allò que ens és propi i que marca les nostres vides. Una data perquè reflexionem sobre el fet balear.

Cada any, una de les nostres illes ha estat l'escenari principal de la Diada Autònoma. Primer va esser Menorca, després, Eivissa i

Formentera i enguany, en el Tercer Aniversari de la promulgació de l'Estatut d'Autonomia, ho serà Mallorca. Per això, us convidam a tots a celebrar aquesta fita històrica i esperam que tots, habitants d'aquestes Illes, hi prendreu part.

GOVERN BALEAR

II CONGRÉS INTERNACIONAL DE LA LLENGUA CATALANA
MCMVI 86

El II Congrés Internacional de la Llengua Catalana

La presentació pública del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana i la constitució del Consell d'Entitats Promotores de les Illes Balears celebrades a Manacor el passat dia 2 de febrer, han encetat les activitats que tot al llarg de 1986 es realitzaran a Mallorca entorn de la llengua catalana.

A 80 anys del I Congrés promogut i inspirat per Mn. Antoni Ma. Alcover com a inici de la tasca fixadora de la normativa gramatical, el present II Congrés té per objecte centrar-se en l'estudi de l'ús social de la nostra llengua. Es, per tant, un Congrés de sociolingüística. Un total de set àrees científiques en centraran el debat al llarg de tots els Països Catalans: Plantejaments i processos de normalització lingüística (Lleida), Lingüísti-

ca social (Palma), Mitjans de comunicació i noves tecnologies (Perpinyà), Llengua i Dret (Andorra-Barcelona), Ensenyament (Tarragona) i Història de la Llengua (València).

Al costat d'aquestes sessions de convocatòria especialitzada i més aviat restringida, una munió d'actes de caire més popular i divulgatiu són a punt de celebrar-se per totes les terres de parla catalana. Tant en un cas com en l'altre del que es tracta en definitiva és de reivindicar —com resumeix el lema del Congrés— el dret de "viure en català, oberts al món".

Dins una societat tan mancada d'esperit combatiu per aconseguir que la nostra llengua esdevengui l'idioma d'ús normal i generalitzat per a qualsevol àmbit i funció, la celebració d'aquest II Congrés Internacional i totes les activitats paral·leles que poden envoltar-lo, ens sembla una ocasió propícia per a enfortir la feble i malmenada consciència lingüística dels mallorquins.

Des del nostre caràcter de publicacions acostades al poble, i d'acord amb les resolucions del nostre I Congrés que proclamen que:

1a.- La Premsa Forana de Mallorca assumeix la funció que li correspon en l'empresa de normalització lingüística del nostre poble. Les publicacions que la integren s'esforçaran, en la mesura de les possibilitats de cadascuna, a aconseguir en un futur com més pròxim millor l'ús de la llengua catalana com a vehicle normal i habitual d'expressió, i al mateix temps mantendran una línia de contingut encaminada a orientar la consciència dels lectors cap a un més gran respecte envers de la llengua pròpia, evitant tot allò que pugui mantenir els prejudicis que la són contraris i la desinformació respecte del seu origen i identitat.

2a.- La Premsa Forana és conscient del paper que pot representar en l'establiment d'una tradició de bon llenguatge periodístic, que només un llarg temps de normalitat pot consolidar. En conseqüència, procurarà usar un llenguatge correcte, senzill i natural que tinga un màxim de possibilitats d'anar imposant-se com a model a seguir.

3.- Les ajudes de caràcter econòmic destinades a afavorir la normalització lingüística que les publicacions puguen rebre a través de l'Associació se'an repartides, de manera proporcionada a la presència efectiva del català a les pàgines d'aquelles, d'acord amb uns criteris de computació que s'establiran a tal fi.

La Premsa forana fa pública la seva adhesió al II Congrés Internacional de la Llengua Catalana i es reafirma en la voluntat de treballar, enmig d'un panorama profundament castellanitzador de molts de mitjans de comunicació il·lencs, per un ús normal i correcte del català a Mallorca.

SAL I XEIXA

**PUBLICACIÓ MENSUAL
D'EL TERME DE
SANTANYÍ.**

Dep. Legal PM-393-1984.

Consell de Redacció:

Cosme Aguiló Adrover
Miquel Barceló Vidal
Antoni Burguera Cabrer
Miquel Pons Bonet
Andreu Ponç Fullana
Marc Vallbona Adrover

Col·laboradors:

Blai Bonet Rigo
Maria del Mar Pons
Andreu Server Mas
Geroni Burguera Vidal
Baltasar Vidal Sbert
Bel Vidal Munar
Jordi Peix
Gregori Suau,
Antoni Vidal Fernando

Fotògrafs:

Juan Pinya Amengual
Antoni Burguera Cabrer
Foto Bordoy.

Administrador:

Simó Escales Escales

**Redacció, Administració i
Publicitat:**

(En espera d'una nova
adreça).

Correspondència:

Apartat núm. 30
Preu de la subscripció:
100 pts. el número.

Dels articles publicats en
aquesta revista sols en són
responsables els seus
autors.

Imprimeix:

Edicions Manacor S.A.
Ronda del Puerto, 60
Manacor.

BERNAT VIDAL I TOMAS, QUINZE ANYS DESPRES

Per Miquel Pons

El 27 de març del 1971, dia gris i tristot —Març marceja— moria a la Policlínica Miramar Bernat Vidal i Tomàs i enguany es compleixen quinze anys. "Sal i Xeixa", la revista de Santanyí, vol recordar la data, amb la seguretat que si Bernat Vidal gaudís de l'alegria i goig de viure no sols ens donaria una mà sinó el cos sencer i posaria a la nostra disposició tot allò que sabia i no va escriure a l'estimat "Santanyí" o que a causa de la mort no va tenir temps de dir a "Diario de Mallorca" o al "Felanitx", les dues publicacions que recolliren els darrers i importants i significatius articles de Figuras i Figurines i aquells altres relacionats amb els homes i fets del segle XIX, dels quals en sabia la prima.

"Sal i Xeixa" vol fer un repàs als principals esdeveniments que tenen una relació amb la vida i obra del total Bernat Vidal i Tomàs.

S'ha de dir, en primer lloc, que la seva mort omplí pàgines dels diaris de la "província", "Diario de Mallorca", d'on era col·laborador, "Ultima Hora", "Balears", "Hoja del Lunes" com també del "Felanitx", "Perlas y Cuevas", "Afán", santanyíner, i "Jovent", de s'Alqueria Blanca.

El M.I. Col·legi d'Apotecaris, de les Balears, va dedicar-li un homenatge, amb la participació de Climent Garau, Josep Ma. Palau, Joan Bonet, Bartomeu Mestre, Josep Ma. Llompart, Miquel Pons i Guillem Colom i amb els parlaments es compongué una publicació editada a Gràfiques Miramar, 1971.

Ja en vida de Bernat Vidal es preparà la segona edició de Consolació, exhaurida feia temps. Cuidà de l'estampació, com de la de 1949, la Impremta Mossèn Alcover. Per encàrrec de mossèn Guillem Parera vaig escriure un pròleg que no hi hauria anat si l'apotecari no hagués mort. Poc temps després del seu òbit li dedicaren una aula a un centre docent de Lluçmajor i una altra al Col·legi Bisbe Verger, de Santanyí.

El dia 12 de juny del 1976, durant l'alcaldia de Rafel Bonet, es dedicà un carrer, el fins llavor carrer Nou, a la memòria de Bernat Vidal i Tomàs. Fou un horabaixa nostrat en en tots els sentits. Santanyí es convertí en el nucli cultural de Mallorca. A l'acte del descobriment del rètol del carrer parlà Francesc de Borja Moll, amb el seu característic i peculiar mestratge, i al pati del Col·legi Bisbe Verger parlaren i estudiaren distints aspectes de Bernat Vidal, Gabriel Fuster Mayans, el popular "Gafim", Josep Ma. Llompart i Miquel Pons. Rafel Bonet pronuncià les paraules de la cloenda Gabriel Janer Manila en donà testimoni a les pàgines de l'"Avui". Per les festes de Sant Jaume del mateix any, S.B. Busser li dedicava l'exposició de temes de Cala Figuera.

No em sap gens de greu, tot al contrari, de dir-ho. Fou a un ple on vaig demanar al Consistori, no puc precisar amb exactitud la data, que em semblava convenient, si hi venien a bé, declarar Fill Il·lustre de la Vila de Santanyí, al qui havia estat el seu cronista oficial i que d'una manera contínua feia Santanyí. El batle Cosme Adrover i regidors acceptaren, en principi, la proposta i per l'octubre del 1980 s'aprova la moció presentada pel Delegat de Cultura, Joan Montserrat, acompanyada de moltes de signatures, per tal que la declaració de Fill Il·lustre coincidís amb el X aniversari del seu traspàs. Les coses anaren lentes però es portaren a terme. Passà temps fins el 1983 en què el batle Cosme Adrover féu ofrena d'un pergamí a Catalina Munar, Vídua de Vidal i Tomàs, on es podria llegir: L'Ajuntament de Santanyí coneixedor dels mèrits que concorren en la persona de l'apotecari Bernat Vidal i Tomàs, cronista oficial de la vila, historiador, home de lletres i animador de tot el que significa Santanyí, cultura, llengua i humanitat, en sessió plenària de l'11 de novembre de l'any 1982, acordà, per unanimitat, concedir-li el títol de Fill Il·lustre.

Santanyí, 23 d'abril de 1983. El batle, Cosme Adrover. El Secretari, signatura il·legible.

El mateix 1981, l'Obra Cultural Balear li dedicava el seu calendari, on s'insertaven poemes —sempre de circumstàncies— de Bernat Vidal, il·lustrats per Antoni Riera Nadal.

"La poesia de Bernat Vidal i Tomàs i el seu entorn" fou estudiada per Maria del Mar Pons, el curs 1977-1978. El B.S.A.L., en el número commemoratiu del primer centenari, inclou el meu treball sobre la "Bibliografia de Bernat Vidal i Tomàs", d'imminent aparició.

Coincidint amb el quinze aniversari de la seva mort, l'Ajuntament ha volgut perpetuar la memòria del seu més recent Fill Il·lustre i ha comanat el retrat de l'apotecari Bernat al pintor local Andreu Pons Fullana. Ensenms ha convocat un premi de Poesia, que porta el nom de Bernat Vidal i Tomàs, que es concedirà per un jurat integrat per Josep Ma. Llompart, Damià Huguet i Miquel Pons, amb motiu de la festa de Sant Jordi i dins el marc d'una Setmana Cultural.

Pel mateix motiu de commemorar-se el quize aniversari de la mort d'un dels santanyiners més representatius de la nostra història, "Sal

sep Ma. Llompart, Damià Huguet i Miquel Pons, amb motiu de la festa de Sant Jordi i dins el marc d'una Setmana Cultural.

Pel mateix motiu de commemorar-se el quize aniversari de la mort d'un dels santanyiners més representatius de la nostra història, "Sal i Xeixa" ha volgut fer-ne memòria i, a la vegada, oferir-li un petit homenatge.

**MOVIMENT
DEMOGRAFIC.**
(Mes de Febrer de 1986).

NAIXEMENTS:

-Raquel Servera Turnes;
Restaurante Los Angeles,
Cas Caló de Ses Egos. Cala
d'Or.

-Andrés Nevado Ferrer,
C/ Velar, 11 - Santanyí.

-Juan Oviedo Rado,
C/ Es Camí d'Es Pou,
s/n. Santanyí.

-Raquel Adrover Mar-
tín, Crt. de Santanyí, 89,
Calonge.

DEFUNCIONS:

-Miquela Vicens Adro-
ver, d'es carreró, (1-Febrer
-86), 75 anys; C/ F.R.
Burguera, 4 - Santanyí.

-Miquel Vicens Esca-
las (2-Febrer-86) (Bossa),
68 anys, C/ Pontàs, 16,
Santanyí.

-Miquela Vidal Vidal
(Na Miquela Escolana), (6
Febrer-86), 86 anys, C/
Lluna, 16 - Santanyí.

-Margalida Barbachano
Pons (sa dona d'en Miquel
Salleres), (16-Febrer-86),
63 anys, Pl. Puerta, 6-10.
Santanyí.

-Jaume Fuster Bon-
nín (Ventura) (18-Febrer-
86), 86 anys, C/ San
Andrés, 8 - Santanyí.

-Jaume Pinya Aguiló
(de Ca'n Pinya) (24-Febrer-
86), 71 anys C/ Centro,
28 - Santanyí.

-Pedro Navarro Aznar
(24 -Febrer-86), 68 anys,
C/ Son Salom, 16 - Llom-
bards.

MATRIMONIS:

-Andrés Rigo Vidal
Lucia Micaela Monserrat
Rosselló C/ Llaneras, 40 -
Santanyí.

-Antonio López Ma-
rín /Maria Monserrat Ros-
selló, C/ Paz, 12 - Santa-
nyí.

-Leandro Revenga Ba-
llesteros/ Ma. del Rosario
Rodríguez Abia Urba. Es
Caló de Ses Egos, 58 - Ca-
la D'Or.

-Andrés Rigo Bonet/
Francesca Vallbona Bini-
melis; C/ S'Espalmador,
58 - Cala D'Or.

-Miquel Figuera Va-
quer/ Catalina Rotger Rigo;
C/ Quintana, 10 - A. Blan-
ca.

**PARROQUIA DE SANT
ANDREU.**

**HORARI DE LES
FUNCIONS RELIGIOSES
DE SETMANA SANTA.**

DIJOURS SANT:

A les 5,30 de l'horaba-
ixa, Ofici.

A les 9,30 del vespre,
Lavatori, Sermó i Processó.

DIVENDRES SANT:

A les 5,30 Solemne Acció
Litúrgica.

A les 9,30. Davalla-
ment, Sermó i Processó.

DISSABTE.

A les 9,30 del vespre,
Vigília Pasqual.

DIA DE PASQUA:

A les 10 del matí Pro-
cessó de l'Encontrada i se-
guidament, Ofici solemne.

La Parròquia vos
convida a participar en els
misteris de la Passió, Mort i
Resurrecció de Crist.

METEOROLOGIA DEL MES DE FEBRER DE 1986.

Dades obtingudes per Gregori Suau en Es Molí Petit.

Dies	Temp. Mínima	Màxima	Litres Ploguts
1	3,5	12	9
2	1,5	13	—
3	3,5	12,5	—
4	3	14	—
5	3,5	11	6,5
6	2,5	14	—
7	3	12	—
8	3	15	16,5
9	1,5	11	—
10	0	10	—
11	-1,5	11	—
12	-1	12,5	—
13	-1	12,5	—
14	8,5	12,5	16
15	9,5	15	—
16	9,5	15,5	—
17	10	16	—
18	11	15	—
19	9	15,5	—
20	4	15,5	—
21	4	14	4
22	6	17	—
23	10	17,5	—
24	9,5	18	—
25	8,5	20	—
26	6	16	—
27	11	12	—
28	12	14	—

Total litres ploguts. 52

MURTA PER NA MARINA

La llar dels nostres
amics, Ma. Antònia Burgue-
ra i Joan Antoni Sunyer
s'ha vista augmentada amb
el naixement d'una nina,
que durà per nom Mari-
na. Ens hem alegrat de
veure un brot de murta a
les baules de la porta,
seguint el vell costum, tan
santanyiner. Quan naixia
un nin es posava un brot
de llorer. De la madona
Maria Vidal d'Es Llom-
bards sabem aquesta can-
çó:

Ella m'envia murtera
que nom de femella té,
jo li he enviat llorer
que és mascle i és bo per ella

SOLUCIONS AL PASSATEMPS

Maria del Mar Pons i Bonet.

MOTS ENCREUATS.

Horizontals:

- 1.- Tondre. Taca
- 2.- Idea. Sospir
- 2.- Situa. Ce. Re.
- 4.- O. E. Llit. En.
- 5.- Rajola. Era.

- 6.- Agafes. Una.
- 7.- O. Et. As. P.
- 8.- Os. Nafra. Ce.
- 9.- T. Drac. Sod.
- 10.- I. Er. T.S.Ar.
- 11.- Raden. Nom. A.

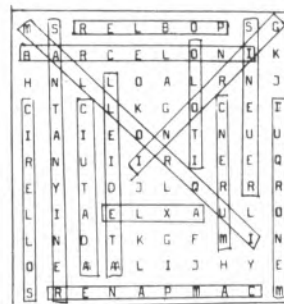
Verticals:

- 1.- Tisora. O. Ir.
- 2.- Odi. Agost. A.

- 3.- Neteja. Ed.
- 4.- Dau. Ofendre.
- 5.- R. Alletar. N.
- 7.- Es. Las. Fat.
- 7.- Oci. Arc. N.
- 8.- Tset. Usa. So.
- 9.- Ap. En. S.M.
- 10.- Cirera. Coa.
- 11.- Arena. Pedra.

SOPA DE LLETRES.

Mallorquí	Santanyiner
Barceloní	Lleidetà
Menorquí	Gironí
Olotí	Sineuer
Sollerí	Elxà
Ciutadà	Campaner
Murenc	Pobler

DE LA COSA POÈTICA

a càrrec d'Antoni Vidal

L'obra poètica de Bernat Vidal i Tomàs, sempre tan selectiu, és decididament minsa, però d'esplèndida factura. "Més que com a gran poeta, se'ns revela com a tècnic expertíssim de l'expressió poètica, els secrets de la qual senyorejava amb mestrívola seguretat", ha escrit Josep Maria Llompart.

Es probable que en els versos de "El viatger", inspirats per una visita al museu púnic d'Eivissa i citats a vegades com a biga mestra de la —qui sap si inexistent— Escola de Santanyí, l'excel·lència constructiva de Bernat Vidal arribàs al punt més

àlgid. Cinc substantius i cinc verbs li basten per bastir un poema de rara perfecció.

Miquel Pons em contava l'anècdota següent, que fa referència a la composició que avui ens ocupa:

"Círculo Mallorquín". Festes de Sant Sebastià del 1986. Salvador Espriu, l'obstinat, ara ja invicte, galant de la Dama ha arribat a Mallorca per formar part d'un dels jurats dels Premis Ciutat de Palma. Enfalagament entre la provincialitzada i gloriosa intel·lectualitat mallorquina. Molts s'afanyen per conèixer personalment el poeta de Sinera.

Bernat Vidal hi és. L'imagin de trenta-vuit anys, ja ben acuirassats darrera aquella figura paradoxalment canònica i volteriana, segur de la pròpia inseguretat. L'encontre amb Espriu no es fa esperar. Qualcú —Sanchis Guarnier o Llorenç Villalonga?— els presenta. Què passarà mentre encaixen?:

Aquella fredor de la ma/dit espriuana dels fantasmes de Blai Bonet i aquella mitja mordala de caminar pels entrefors, pels "dies irae" de la supervivència de Bernat Vidal, que aviat es converteix en emoció indissimulable quan comença a sentir Salvador

Espriu que recita de memòria els versos de "El viatger".

Volves de temps, pols ja quítia dels homes. Com que senti, sense distància, sense dies, incombustible, la veu de Salvador Espriu recitant "El viatger" i tu, mestre, amic, Bernat Vidal, cofoi, mentre les paraules gebren:

A Tanit, la tumbaga,
aquella, la tumbaga,
—¿recordes?— la tumbaga,
que el camperol, tumbaga,
a l'hort, desenterrà.
A Tanit, la tumbaga
li porto, la tumbaga
li ofreno, la tumbaga
que d'hort a hort, tumbaga
dofins feren saltar.

L'ART EN LA MATERIA

Pel nostre gust, al bellíssim portal de mig punt d'Es Molí d'en Cosme, de S'Alqueria Blanca, li sobren afegitons i penjarolls, clavats possiblement amb la millor de les intencions. Un objecte, pel simple fet d'ésser bell, no es pot plantar a qualsevol lloc. Els flocs no diven amb les castanyetes. Fixau-vos en el motiu religiós i en la data del 1767. Durant el segle devuit, com a conseqüència de l'expansió demogràfica, es construïren molts d'edificis nous, entre els quals es compta aquest molí fariner. Feim notar també l'estretor de les dovelles i les llindes plurilíngües i desiguals.

Text: M. De Viladestres
Fotografia: Cosme Aguiló

CANYET D'ESTANY

La terra eixuta santanyinera, els camps de rostoll i la garriga de la cigala, com una llàgrima d'un cor cansat dins una mà amiga, o la gota estival d'una estalactita a Sa Cova de ses Genetes, guarden el tresor de l'aigua dels bells racons de les nostres zones humides.

Des de Cala En Tugores a l'antany Cala Llonga, passant per S'Estanty de Ses Gambés, el sempre present Amarador i Ses Fonts de N'Alis i la darrera platja fangosa que ens queda a Porto Petro.

Record inoblidable tendrem també del bell estany de Cala Llombards i del que hi va haver un dia a Cala Santanyí.

El vermell del flamenc, el gris de la grua, el roig de l'agró, el blanc de les gavines, el negre de les juies i el color iridescent dels collblaus, fan de l'aigua de S'Estanty de Ses Gambes un reflecte multicolor. I un goig de vida quan el sol, ja baix, just a la rima, fa acudir a la nostra ment aquell primer dia de la Creació, i a la nostra més gran zona humida, nombroses espècies que hi gaudeixen d'una nit arrezerada per dunes i pinars.

A S'Estanty de Cala Llombards el recordam, a S'Amarador, amb el canyet, els tamarells, les jonqueres, els limòniums i les rares salicornies que donen refugi als esquius rasclons, a les nostres polles garau i a les dues o tres colles de fidels fotges als racons del canyet i les jonqueres, al setmesó infatigable i actiu cappussejador dins els clars del canyet, al multicolor arner a l'espera d'un llisó dalt un brot de tamarell, el xàtxero groc a vorera de la blanca arena cercant un granet de puu o una larva enllotada, a l'arpella i l'esperar d'estany sobrevolant el quilòmetre allargat de l'estany, el solitari agró

Grua morta a S'Estanty de ses Gambes

que hi roman esperant el sol vinent per enprendre vol cap a espais amples i segurs, als anecs que hi troben uns dies de repòs abans de seguir llargs viatges migratoris. Algun pic l'esplugabous hi troba també el merescut descans després del seu llarg viatge.

La xivitona nerviosa, el cames rotges, els cegalls de mosson, els tirurillos, passarius i l'avisador comparteixen les aigües de Ses Fonts de N'Alis.

Recordam haver vist fins a cinc bernats caçant animalons a Sa Platja de Porto Petro. Encara és freqüent veure-hi algun agró blanc i qualche corriol i pot ésser algun pic una gavina corsa.

Sols en queda el record que a Sa Platja de Porto Petro com a Cala Llonga o S'Amarador foren refugi de pesca, en dies de mal temps, d'àguiles pescadores.

Cala Llonga, ara ja inexistente fins i tot toponòmicament, va ésser fins no fa gaire anys un autèntic paradís. Era un espectacle fascinant veure com els corbs marins, collblaus, agrons rotjos, polles dàigua, bernats, agrons blancs, gavines petits, cegalls, siuldors, fotges, arners, passarius, tirurillos, cames de jonc, moretons i altres ànecs, gaudien d'un lloc

la fauna, la flora, el paisatge, per Santanyí i per la Nostra Terra.

Què pot justificar tal afirmació? Els estanys que ens queden no són basses d'aigua bruta. Són els darrers amagatalls d'una àmplia diversitat d'espècies animals i vegetals que encara poden subsistir dintre del reduït espai que els hem deixat amb la nostra inconsciència d'ésser civilitzats. Sorprendria als profans la quantitat de vida que encara es mantén en aquestes llengües d'aigua salabrosa.

Collblaus a Cala Llonga

privilegiat ecològicament per tot aquesta mena d'au-cells de cada dia menys freqüents i mancats dels seus espais ecològics.

De tot això en voldríem treure la conclusió que de les darreres zones humides que ens queden a Santanyí, ni sols un pam més n'hauria d'ésser destruït. Es l'únic que ens queda. I pot ésser el que tenim més a mà són els estanys de S'Amarador i Ses Fonts de N'Alis, sense oblidar Sa Platja de Porto Petro. Concretament, els dos primers llocs creim que seria de vital interès es fessin zona protegida o refugi de caça, per a no saltres, pels qui vendran, per

Per això, és necessari aturar-s'hi observar amb altres ulls, escoltar amb altres sentits i descobrir aquesta riquesa. I això és el que pretenim amb aquest i propers articles, reflexionar sobre el que ens queda i que no podem deixar perdre mai.

G.O.B. Santanyí

Anunciau-vos

a

Sal i Xeixa

NOTICIARI D'HISTORIA LOCAL

ACTES MUNICIPALS (1.867)

Aquest noticiari que avui començam a publicar a les pàgines de "Sal i Xeixa" es basa exclusivament en la lectura de les Actes Municipals, una de les fonts més riques i variades per a la reconstrucció històrica de les comunitats locals. Som conscients que una exploració unilaterial com aquesta no permet refer cap aspecte global del desenvolupament històric del nostre poble, però també ho som que a les pàgines dels Llibres d'actes de les sessions plenàries consistorials es va reflectint la vida municipal d'una forma subtil i, a la vegada, suggerent. Amb un propòsit que no va més enllà d'això, la suggerència, iniciam la publicació d'aquests retalls de la nostra història.

1.- de gener.-Nou Ajuntament integrat per D. Miquel Vidal, com a batle, i els regidors D. Mateu Clar, D. Jaume Vidal "Llaneres", D. Andreu Danús, D. Lluc Oliver, D. Jaume Escales, fill de Bernat, D. Pere Ferrando, D. Jaume Escales "Major", D. Gabriel Adrover, "Crestai", D. Rafel Caldentey, D. Jaume Tomàs, D. Joan Bonet i Viera, D. Pere Julià Rado, D. Joan Verger.

17 de gener.-D. Joaquin Vidal jura el càrrec de Batle Pedani de s'Alqueria Blanca.

19 de gener.-D. Mateu Clar és anomenat Procurador Síndic.

29 de gener.- D. Mateu Rigo i Bonet jura el càrrec de Batle Pedani de Ses Salines.

26 de febrer.- S'anomenen dos guardes municipals pel camp.

23 de març.- Acord unànim per sol·licitar del

Govern la concessió de la part necessària del fons existent a la caixa de depòsits a favor de la Vila, procedents de la alienació de bens propis, a fi de redimir un cens de setanta set escuts, quatre-centes setanta-quatre mil.lèssimes auals al Real Patrimoni.

23 d'abril.-Santanyí contribuirà amb 24 escuts i 300 mil.lèssimes a les despeses de la presó de l'Audiència de Ciutat.

7 de maig.- Com que els doblers pressupostats per a beneficència no basten per poder pagar les despeses dels malalts pobres que van als Banys de Sant Joan, es decideix que, en els casos d'autèntica necessitat, es pagarà del fons d'imprevists.

4 de juny.-Es fa una exposició al Governador perquè s'instruesqui l'expedient justificador de la pèrdua de grans i fruits, a causa de la sequera expe-

rimentada en aquell any.

2 de juliol.-S'han rebut dues pòlisses d'assegurança fetes amb "La Catalana", que cubreixen possibles incendis de l'Ajuntament i de l'Escola.

14 de juliol.-S'encomana als guardes municipals del camp una vigilància especial a causa d'acostar-se el temps de collir les ametles.

30 de juliol.-S'han collit 13 mil fanegues de blat i **xeixa**. Només per sembrar, se'n necessiten 6.500.

13 d'agost.-El Dr. Bernat Escales "Menor" s'ha d'encarregar de reconèixer els quintos i D. Miquel Roig, antic sergent de torrers, d'amidarlos.

S'anomena majoral per

la feixina. Serà D. Jaume Antoni Bonet i cobrarà 4 reals cada dia.

20 d'agost.-Ofici del Governador perquè a partir del dia 25 s'estableixi un cordó sanitari terrestre, a la vorera de mar, com el de cada any. La vigilància anirà a càrrec dels torrers.

10 de novembre.- D. Sebastià Vila és designat advocat defensor a causa de l'expedient promogut per l'Ajuntament de Campos davant el Govenador, reivindicant el "Port de Campos".

14 de novembre.- D. Bernat Escales "Menor" és anomenat metge titular. Comissió per preparar la festa de Sant Andreu.

A.V.F.

Mallorquí no és solament aquell que ha nascut a Mallorca i és fill de mallorquins. Mallorquí és aquell que treballa a Mallorca i estima l'illa i la cultura del país que l'acull i li dona el pa. Mallorquí és aquell que no ha abandonat la parla dels seus avis. Mallorquí és aquell que s'esforça aprenent el català que aquí parlam, encara que el seu llinatge sigui Sánchez o Müller.

QUI S'INTEGRA AL PAIS D'ADOPCIO, JA FORMA PART D'AQUEST PAIS.

Sal i Xeixa. Campanya per a la normalització lingüística.

SAL I XEIXA

ELS DOTZE SERMONS

Després del breu regnat del Carnestoltes, la Jaia Quaresma prenia possessió del poble per espai de quaranta dies, començant el seu domini un dimecres gris de cendra, fins que un diumenge dematí, lluminós i florit, amb l'esclat de la primavera, era morta per les escopetes municipals, a les mateixes portes de l'entrada del poble, després d'haver-li mutilat les set cames.

Aquests dies eren d'una intensa activitat espiritual. Durant el dia, els sementers eren plens de tonades penitencials, ritmades a cops de xapeta. Al vespre, sermó a l'església amb el quaresmer. Sermons terribles on es parlava de pecat, de mort i d'infern.

Dijunis i privacions. La perxa era intocable. La santa Bul·la produïa el miracle de rebaixar la pena; col·locada als peus del difunt, era el sanconduit per a l'altra vida.

I la Jaia Serrada anava perdent les cames a mesura que els dies s'allargaven encara més.

Però l'acte culminant de les celebracions quaresmals eren els Dotze Sermons a l'horabaixa solellat del Diumenge del Ram.

D'això en resten com a testimoni, les fornícules o capelletes de les estacions dels Passos, que ens marquen l'itinerari de la processó.

Aquestes estacions del Passos, que formen part del nostre patrimoni, no són, ni molt manco, de pedra en relleus ni de grans proporcions. La seva senzillesa i austeritat donen compte del nostre passat advers, de cels embarrats i males anyades.

Probablement les capelletes originals siguin del segle XVIII.

A l'any 1883, l'Ajuntament, en data d'onze de març, prengué l'acord de reconstruir-les: "... el alcalde hizo presente lo deteriorado en que se encuentran las figuras que existen en varios puntos de la pobla

ción y que representan el Via Crucis para las solemnidades del Domingo de Ramos, proponiendo al Ayuntamiento la adquisición de una nueva colección...".

A principis dels anys seixantes, altra volta foren restaurades, aquesta vegada sota el patrocini del Rvd. D. Bernat Suau i Bonet "Burguera", que havia mort uns anys abans essent vicari de Sant Nicolau de Ciutat.

Aquesta darrera substitució de les reiales, no fou massa afortunada per quant aquestes eren més petites i de menys qualitat artística que les anteriors, per la qual cosa també quedà reduït el tamany de la fornícula.

L'horabaixa del Ram, després d'un matí triomfalista i victoriós, suposava el començament de l'endolada Setmana Santa, tota tristor i d'un gran contingut de sentimentalisme popular.

Els Dotze Sermons pels carrers, eren una de les manifestacions de fe més important de l'any, enmarcades dins l'àmbit popular d'aquells autos plens de barroquisme que, any rera any, es repetien per Nadal, Pàsqua i el Corpus, arreu de la ruralia mallorquina.

A mitjan horabaixa, quan el sol travessa els vidres blaus, verds i vermells de la caraboia, reproduint damunt les vexilles, colors escandalosos, reverberats pels cristalls dels salomons, era l'hora endolada de començar la funció religiosa. La cortina de la Vera-Creu, baixava i pujava per darrera vegada després d'haver-ho fet tots els dies de la setmana anterior.

La primera estació, té la seva representació a l'entrada del Temple. Era llegida solemnement la sentència a mort dictada per Ponç Pilat i proclamada a so de trompeta, Jesús víctima escollida / és condemnat a la mort. Per donar-me eterna vida. / Ell sofreix tan trista sort.

El Bon Jesús, amb túnica morada i cabellera davant la cara, prenia la creu. Renou de cadenes en la baixada de l'escalonada de l'església.

Davant el Roser, segona estació. Jesucrist, la creu pesada / porta al coll per amor meu. / Jo mateix l'hi he carregada / al pecar contra mon Déu.

Les cucuies, eren també morades.

En arribar a la Placeta de l'Escola, davant Ca Mestre Biel ja hi havia el bufet preparat, el qual servia de trona per fer el sermó de la tercera estació. Jesús

per volta primera / cau de cansament rendit. / La creu tornarà lleugera / si a sos peus caic penedit.

I el Bon Jesús s'allargava a terra, damunt la pols i les pedres del carrer. Avui el Placeta s'havia convertit en escenari d'una gran tragèdia, contrastant amb l'alegria i lulea dels dies d'escola.

Més envant, a Ca'n Xoixa, era la pròxima estació. La Dolorosa compareixia portada per homes de cares colrades pel sol i l'oratge de fora vila.

Al carrer de l'Amar-gura / mare i fill s'han contemplat. Mira'ls bé ho! vil criatura / quins martiris has causat.

Tombant cap el carrer de Ca'n Ferrereta, a Ca's Goret Vell encara avui existeix l'estació única de les primitives, ben conservada per cert. D'aquesta casa sortia el Cirineu, el qual després de pegar uns quans cops a la creu amb la destal, fent així referència a la seva professió de llenyater, carregava la creu ajudant a portar-la, al mateix temps que suspenia d'ella la cadena que el Bon Jesús arrossegava. A Jesús li dona ajuda / de mal grat lo Cirineu. / Per mes culpes merescudes, / no voldré portar ma creu?

Arribant a la Placeta de la Portada

Murada, la processó s'aixamplava, i just de la casa natal del Bisbe Verger on hi havia un cavalcador que ara feia de trona, sortia la Verònica, portada per joves, Verònica compassiva / aixuga lo front sagrat / de la sang, pols i saliva / amb que jo l'he profanat.

Costa den Verger avall, abans de tombar cap al carrer del Rafalet, a can Marc de Cabrera era la propera estació.

I el Bon Jesús caia per segona vegada mentre el Cirineu li col·locava la creu sobre l'esquena. El baluard de la murada que encara pogué veure Berard al 1790 enmarcava l'escena. Allà abaix, l'Aljub, amb aigua novella de les primeres pluges primaverals.

Uns metres abans de la confluència del carrer Major, avui Sebastià Vila, amb el del Rafalet, en el sermó de Ca'n Generè, era recordada l'escena de les dones que compatién Jesús. Jesús a plorar convida / a les filles de Judà. / Si ploro ma mala vida / Jesús me consolarà.

Més envant, a ca sa Forneta de s'Aljub, a l'ombra de la Torre de Can Beu, enderrocada l'any 1959, el Bon Jesús caia novament. Aquesta és una de les capelletes que manquen, ja que fou retirada per obres i mai no ha estat reconstruïda. Jesús tercera vegada / sensa forces ha caigut / ai que cara l'ha pagada / ma obstinada ingratitud.

Carrer de la Pau. Estret, de corralles amples i florits. La processó feia el seu camí. I en arribar als quatre cantons tombava cap al carrer den Portell.

Can Jaume Antoni, casa pairal dels Clars, amos del Rafal; amb aquell escut eucarístic, era el marc adequat de la desena estació. Li arranquen les vestidures / a l'anyell immaculat. / Oh! faltes mies impures / vosaltres l'heu despulat.

A la part baixa de la Plaça Major, just devora

Rejoles originals de l'estació desapareguda de Ca'n Pinos, que es troben guardades a la Rectoria. Foto: Cosme Aguiló.

l'antiga Torre anomenada de Ca l'amo En Jaume Llaneres, al costat de la Sala vella construïda l'any 1705 i enderrocada al 1897, la processó feia latra aturada abans de pujar la Plaça. Amb furientes martellades / es Jesús clavat en creu. / Jo soc qui les he donades / en mes ofenses a Déu.

Can Pinos, antiga posada dels marquesos del Rafal. Aquesta capelleta

és l'altra que ha desaparegut. Allà, just davant el pou públic de la vila, enmig de la Plaça, davant tot el poble, el Bon Jesús feia el seu darrer alè. Després de llarga agonia / lo bon Jesús ha expirat. / Davant seu no ploraria / lo gran crim d'haver pecat.

A Sa Cova, l'oretjol del ponent que regolfava a l'església, escampava per tota la Plaça la veu, ja ronca, del quaresmer quan predicava la tretzena estació. Reb Maria amb amargu-

ra / lo cos de son fill diví / Amb ma vida tan impura / jo he sigut lo seu botxí.

De retorn al Temple, la darrera estació. Dins lo sepulcre reposa / lo cos del meu Redentor. / Agraït damunt la llosa / voldria morir d'amor.

Liavors el Bon Jesús, als peus del presbiteri, aguantava la creu mentre la gent passava a besar-la. Per vostra Passió Sagrada / adorable Redentor, / perdonaïu altra vegada / aquest

pobre pecador.

Els Passos pels carrers del nostre poble se seguiren fent fins els primers anys quarantes, que començaren a fer-se per dins l'església.

Avui, el record d'aquesta manifestació de la popular, és viu.

Seria massa demanar el restabliment de les dues estacions que manquen per poder completar la col·lecció?

Miquel Barceló i Vidal

HORARI DE LES FUNCIONS LITURGiques DURANT LA SETMANA SANTA

ES LLOMBARDS.

Dijous Sant:
Missa a les 19,30 h.
Hora Santa 21,00 h.
Divendres Sant:
Funció litúrgica, 19,30 h.
Processó, 20,30 h.
Dissabte Sant:
Vigília Pasqual, 19,30 h.
Diumenge de Pasqua:
Missa de l'Encuentro 11,00 h.

CALONGE.

Dijous Sant:
Missa a les 20,00 h.
Hora Santa 23,00 h.
Divendres Sant:
Funció litúrgica 20,00 h.
Processó 21,00 h.
Dissabte Sant:
Vigília Pasqual 20,30 h.
Diumenge de Pasqua:
Missa de l'Encuentro 10,00 h.

CALA D'OR.

Dijous Sant:
Missa a les 17,00 h.
Divendres Sant:
Funció Litúrgica a les 17,00 h.
Diumenge de Pasqua:
Missa a les 11,30 h.

INFORMACIO LOCAL

El dilluns dia 10 un fet desacomunat va trencar la calma hivernenca de Cala Figuera. Una màquina excavadora es disposava a començar l'obertura de les síquies per a la instal·lació d'un emissari submarí que hom ha projectat a la localitat d'estiueig, quan un nombrós grup de persones relacionades amb l'hosteleria impedí el començament de les obres. Els motius bàsics de l'acció sembla que primordialment són dos: els hostalers exigeixen que les aigües brutes no vagin a la mar, sinó terra endins i depurades; no estan d'acord tampoc que les obres s'iniciïn tot just en haver de començar la temporada.

Pels contactes tenguts amb la batlia, sembla esser que de moment no es farà res.

Una onada de robatoris afecta darrerament als llocs turístics de Cala Santanyí i Cala Figuera, precisament ara que està a punt de començar la temporada turística; els malfactors aprofiten el moment en que els visitants deixen el seu automòbil aparcant, per a sostreure la bitlleta, que una vegada ha estat netejada de diners, llancen la resta dels documents a qualsevol solar de les proximitats. Esperem que es prenguin les mesures necessàries per caçar aquestes rates.

SETMANA CULTURAL.

Coincidint amb la festa de Sant Jordi i dins el marc de la commemoració de quinze aniversari de la mort de Bernat Vidal i Tomàs l'Ajuntament de Santanyí ha organitzat diverses actes de tipus cultural, que tindran lloc al llarg de la setmana.

Alguns dels actes que es celebraran són els següents:

-Presentació del II CONGRES INTERNACIO-

NAL DE LA LLENGUA CATALANA.

-Exposició de pintures i dibuixos de Pau Fornès.

-Conferència damunt l'Escola literària de Santanyí a càrrec de Joan Mas i Vives.

-Una sessió de cinema per als nins amb la projecció de les rondalles LES TEMPTACIONS DEL SEN FUM I ES RAIM DEL REI MORO.

-Una altra sessió cinematogràfica en la que podrem veure la pel·lícula d'Antoni Riera Nadal l'ENDEMA DE MAI.

-Concert a càrrec dels Nins Cantors de Sant Francesc.

-I com a acte final l'acte d'entrega dels premis als guanyadors del certamen de poesia "Bernat Vidal i Tomàs".

REFERENDUM

Resultats de les votacions a les diferents taules del nostre municipi referents al Referèndum per a la permanència de l'Estat Espanyol a l'Aliança Atlàntica.

Taula; no. electors; no. votants; Vots SI; Vots NO; En blanc; nuls

Gómez Ulla; 706; 399 (56,51 o/o); 201 (50,37 o/o); 169 (39,84 o/o); 36 (9,02 o/o); 3.

B. Vidal i Tom. 806; 474 (58,80 o/o); 235 (49,57 o/o); 191 (40,29 o/o); 44 (9,22 o/o) 4.

Plaça Major; 405; 255 (62,96 o/o); 155 (60,78 o/o); 84 (32,94 o/o); 12 (4,70 o/o); 4. Portell; 633; 379 (59,87 o/o); 197 (51,97 o/o); 152 (40,10 o/o); 24 (6,33 o/o) 6.

S'Alqueria B; 775; 468 (60,38 o/o); 178 (38,03 o/o); 181 (38,67 o/o); 104 (22,22 o/o); 5.

Cala d'Or; 765; 305 (39,86 o/o); 218 (71,47 o/o); 68 (22,29 o/o); 19 (6,22 o/o); -.

Calonge; 416; 156 (37,50 o/o); 60 (38,46 o/o); 63 (40,38 o/o); 33 (21,15 o/o); -.

Es Llombards; 412; 209 (50,72 o/o); 119 (56,93 o/o); 49 (23,44 o/o); 41

(19,61 o/o); -.

TOTAL; 4.918; 2.645 (53,78 o/o); 1.363 (51,53 o/o); 947 (35,80 o/o); 313 (11,83 o/o) 22.

CONCERT DE SETMANA SANTA

Quartet de Cambra de Manacor i

Coral Fra Juniper Serra de Petra

Dia 25 de Març a les 20,30 a l'Església.

Programa

1a. part

SUITE DOLLY (piano a 4 mans); Gabriel Faure

piano: Petra Riera i Magdalena Riera

SONATA no. 10, K.V. 245; W.A. Mozart

ROMANÇA EN FA Op. 50; L.V. Beethoven

CONCERT EN RE MENOR; op. 3 no. 11; A. Vivaldi.

Violins: Jaume Piña i Inmaculada Mora

Violoncel: M. Angel Benassar

Piano: Petra Riera

2a. part

REQUIEM, op. 48; Gabriel Faure

Introit et Kirie

Sanctus

Pie Jesu

Liberame Dómine

In Paradisum

Coral: Fra Juniper Serra

Orga: Petra Riera

Piano: Magdalena Riera

Director: Josep Ros

Josep Ros, Director del Quartet de Cambra de Manacor

LA PRIMAVERA

La primavera és aquí. L'estació desitjada, aquest pas del fred al bon temps que fa reviure tot el que semblava mort, ens acompanya una vegada més.

Els nostres camps se n'adonaren d'aquesta presència i es manifesten, agraït, amb tota plenitud.

Mentres que els pins escampen el seu pol·len per tot arreu, les gatosses encatifen d'un groc daurat el Puig Gros i Consolació, els albons ens ofereixen les seves humils i deli-

cades flors blanques i als horts i jardins casolans hi floreixen les oloroses fràsèdies, les anèmones, les francesilles...

La primavera, inspiració de poetes, artistes i literats, suggerí al gran escriptor mallorquí Gabriel Alomar aquesta impressió que avui oferim, respectant, com pertoca, el llenguatge emprat en aquelles saons, i que fou publicada al setmanari "LA ROQUETA", el 8 d'abril de 1899.

A.P.F.

Primavera

(Impressió)

RESURREIX! De davall sa còs tra d'hivern, resseca y endureda per ses gelades, va ressortint s'esplet de sa vida enclosa allà dedins, baix d'els solcs mig esborrats per ses rierades d'els torrents sortits de mare. Per tot, sa terra cruix, y de ses llevós amagades entre s'humitat secona pujen els troncs nous plens de sava, a beure es sol novell y a respirà ses darreres frescors. Amb s'oratjol, sa capa de verdesca, tremolant com una mar tranquil·la, pren tots els tons de s'escala d'es vert, y per ses soques veyes s'enfilen, juguetetjant, ses eures atàpides y sanitoses.

Y retorna s'hora clàssica d'els poetes, sa visió meridional d'es bosc ple de canturies d'auells, d'els fuyatges remoretjants y ombrívols, de ses clarors fortes de mig dia y d'es vermay esplendent de ses postes de sol. Es sa visió oposada a sa visió septentrional de tardò, a s'hora romàntica d'es novembre; y un esbart de poetes despenjen els instruments mig retuts, y proven de treure'n, encara un pic, els sons repetits per espai de tota una humanitat somniadora.

En els jardins opresos dins ses entrades de Ciutat, també va brostant sa miserable cuhita de cada estiu; en els arbres polsosos y descolorits, tots plens de taranyines, prenen colò els fruits primerencs y aixuts; y desde els quadrats de terra que rodetjen els caminols tapats de copinyes, pujen a ses barreres ses flors tristes y anyoradices d'aquella vegetació casolana y presonera. Mosties abans d'hora, les recohiran els altars d'els col·legis per fè es mes de Maria, y acabarán de mori, com a aubts, baix de sa clarò llastimosa de ses candeles y en mig de sa cançoneta de dormissó de ses nines... A dins els tests d'els balcons, sa terra remuyada cada vespre, piadosament, sentirà passà també es bui de vida nova y trobarà encara es filet de sava qui faci florir es clavelló o es roseret humil de sempre.

A damunt noltros, s'espai, després de ses ventades de marc, s'es purificat d'el tot, y en penes, de matinada, ses boirines entelen es seu blau immaculat. Y així fins a ses tempestats qui obriran de ple sa porta a s'estiu, amb una sinfonia de trons y de calabruixades.

Una darrera s'altra, cauran d'es llet ses fràsades de s'hivern, y prest mos fixarem en sa darrera capa, visió qui s'es-toja, empeguida per ses clarors d'es bon

sol d'abril, a arreconar-se dins els calaixos plens de cànfora, fins a sa vinenta nit de les Verges; sa darrera capa, rodetjada d'un prestigi consemblant an es de sa primera, y plena de sa tristò misteriosa de totes ses darreries...—[La tornarem veure sorti encara una altra volta, en aquella vetlada d'Octubre, o es vespre de l'ots Sants?—Y aviat es primé capell de piya compareixerà a dur-mos una altra impressió d'aires novells.

Per ses portes obertes, a ses cases fosques y atàpides de la ciutat, entren ia ses bones ratxes d'es ventolli de Primavera, y sembla que mos fan arribà un perfum de camp y de garriga. Es s'olò de fora, de sa caseta de la vila, de sa possessioneta qui mos crida y mos atreu desde allà lluny ja hi anam!

Ses mosques mos impacienten ferm, voletetjant enfadoses y encara mig ensopides, per damunt els darrers escolims de ses panades de l'asco. Y d'els jardins engomits d'els patis, qualque abeya perduda arriba, refregant per ses parets, a cops, ses sceus alecs grogues d'or antic...

Per damunt els terrats tot blancs de roba extesa, revolta s'esbart de coloms ciutadà, nedant de ple dins s'oratjol reposat de s'horabaixa.

Y els vespres, en els recons de ses ca-

ses, en els escriptors entrevists darrera els balcons, els estudiants qui veuen acostarse a tota pressa es juny d'els torments y de ses alegries, repassen, remugant fins a la mala hora, ses lliçons fades y sense profit d'els llibres de textu inútils; a sa clarò d'es quinquet familiar, lletgeixen, lletgeixen y giren fuyes, mentres els uys carregats de son se clouen piadosament davant es teyema de Pitágoras o s'explicació de s'essencia substancial...

A defora, el mon segueix son curs, sen-

se lè cas de res; y prepara calladament, fins a l'infinit, un entrunyellat d'estius y d'hiverns, de primaveres y tardors qui se persegueixen per dins es temps, com amb un impossible alany de trobar-se y de combatre. Per ara, sa calò anirà cresquent, cresquent, de cada dia, fins a arribà an es bal penós d'els mig-dies de juliol, qui endormisquen es cos y s'esperit.

Y en es recó de ses finestres, es pobre termòmetre puja, puja poc a poc, empes per sa gran força de sa calçada nova, de sa Primavera triomfal qui retorna d'aquell mig-jorn desconegut aont l'arrecona, cada any, sa caiguda inestroncable de ses Hores.

BIEL DE LA MEL

GABRIEL ALOMAR I VILALLONGA

col·laboració

PARLAMENT DE JOSEP M^a

LLOMPART A L'HOMENATGE

A BERNAT VIDAL DEL 12 DE JUNY DE 1976

FOTO: B. ALVIDAL

Rupert Brooke, el poeta anglès, va dir en una ocasió que en aquest món només hi ha tres coses que ho paguin: la primera, llegir poesia; la segona, escriure poesia, i la tercera —la millor— viure poesia. Tanta en visqué, el pobre Rupert Brooke, que va anar a morir en una illa grega, al temps de la primera guerra mundial, camí de Jerusalem com un cavaller de les Creuades.

Dic això perquè la primera circumstància que hem de tenir en compte a l'hora de referir-nos a l'obra literària d'En Bernat Vidal i Tomàs, és que, dels tres camins assenyalats per Rupert Brooke, el nostre

enyorat amic va mostrar una marcada preferència pel tercera. En Bernat Vidal va llegir molt, va escriure un poc; però, sobretot, va fer de la seva vida un exemple de sensibilitat, de generositat i de fidelitat a ell mateix i al propi país en el temps més difícil de la humiliació i la derrota. Va viure, doncs, amb intensitat i amb profunditat, la poesia, si entenem per poesia la més noble i pura forma de realitzar-se un mateix.

Això significa que, per molt valuosa que sigui l'obra que En Bernat va deixar escrita —i ho és a bastament— més ho és encara la seva biografia, la seva projecció damunt el nostre horitzó

cultural, l'exemple de generositat i de servei amable que ens va il·luminar. He dit més d'una vegada, i ho vull repetir ara, que tots nosaltres —i, de rebot, els qui ens han vingut darrera— devem a Bernat Vidal un poc de lo que som. Sense ell, sense homes com ell, la nostra literatura contemporània tendria avui un altre demble, una altra fesomia. O potser no en tendria cap; perquè sense la dedicació seva i d'un grapat com ell, que, conscients de la necessitat d'abandonar-ho tot per una tasca urgent i a vida o mort —la de salvar les paraules del nostre idioma gairebé sovint proscriu—; sense aquests homes —deia— que

varen assumir el molt desagratificat ofici de depertar i encarrilar vocacions, Déu sap per quins viarany hauria anat a esgarriar-se la cultura pròpia d'aquest país.

No són, emperò, els valors biogràfics d'En Bernat Vidal, ni el paper que va jugar en una de les més ombrívols conjuntures del temps que ens ha tocat viure, allò que avui m'he proposat destacar, sinó els valors de la seva obra de creació literària. Una obra molt breu, molt reduïda, extraordinàriament desproporcionada als dots, a la preparació, a l'ampla gamma de possibilitats de qui la va escriure.

La primera cosa, per

tant, que caldria provar d'explicar és aquesta desproporció. ¿Per què Bernat Vidal i Tomàs, escriptor profundament vocacional, es va dedicar amb tanta parsimònia, amb tanta timidesa, al cultiu de la literatura? "Jo a vegades no acabava d'entendre per què En Bernat —vaig escriure fa alguns anys— es resistia a fer ús dels seus dots d'escriptor. Vaig arribar a comprendre, emperò, que no es tractava de negligència ni de desinterès, sinó d'una hipersensibilitat autocrítica tan noble com lamentable. En Bernat Vidal no tenia la més mínima vocació de mite ni de prestigi cuinat, era generosíssim amb els altres i d'una exigència extraordinària amb ell mateix. Conscient del seu paper d'orientador, no es volia arriscar mai al perill de donar mal exemple. Potser per això va ésser tan avar de fer públics els seus papers. Es va equivocar, sens dubte, però no li'n podem fer cap retret".

Avui seguesc considerant vàlida l'explicació. Pens, emperò, que potser no era aquest l'únic motiu del silenci d'En Bernat. N'hi va haver potser un altre de més subtil però igualment profund: l'enfonsament del món lluminós de la seva adolescència; de tot aquell àmbit de conviccions cíviques, d'esquemes liberals, d'humanitat i d'humanisme, que li venia d'avior i que avançava ferm cap a una plenitud assaonada. Pensem que dia 18 de juliol de 1936 En Bernat tenia devuit anys. Pensem que aquell dia es va obrir un parèntesi que ja no s'havia de tancar fins dia 20 de novembre de 1975. Tenguem present que dins aquest parèntesi s'escolaria ja la trentena d'anys de vida que li quedaven al nostre amic. Ell, home sensible i ciutadà conscient, en va patir fins a la fibra més profunda; en patiren les seves il·lusions, les seves ambicions, les seves esperances. Tal volta per això, sense abandonar mai, ni un sol moment, el servei al nostre país alienat i a la nostra cultura malmenada, l'escriptor es va anar refugiant en el silenci del seu propi món interior, ple de records, de nostàlgies i de desencisos, mentre se

li dibuixava al rostre aquella mirada, aquell somriure de tristor, d'ironia i amb una punta de sarcasme, que el caracteritzava. Alguna cosa endevinava Manuel Sanchis Guarner quan va escriure que Bernat Vidal, sincer amb ell mateix i amb el seu món, estimava deseperadament la vida però mai no hi creia massa. L'experiència —afegiria jo— li havia retallat les ales d'aquesta fe.

Sigui com sigui, un obsinat mutisme de part de l'escriptor; una obra literària molt breu, gairebé molt humil, com si fos oferida al lector amb un arronsament d'espatles i un "vostè perdoni". Si deixam de banda l'estudi sobre el santuari de Consolació —un treball mig erudit mig poètic a parts iguals— publicat el 1949, tota aquesta obra literària creativa es redueix a dos llibres no gaire voluminosos i un grapat de poemes. El llegat de la tradició insular i la pulcritud del noucentisme són per ventura les coordenades que amb més exactitud la situen. A la primera d'aquestes dues línies pertany la seva narrativa, molt acostada al costumisme tradicional —jo diria que al millor costumisme d'un Miquel dels Sants Oliver, posem per cas—, a la novel·la —o més aviat "nouvelle", com diuen els francesos— titulada *Memòries d'una estàtua*, publicada el 1953; i més lliure, més segura i més madura, en els contes aplegats en el volum *la vida en rosa*, aparegut el 1958; uns contes volgudament, premeditament optimistes, i, per això mateix, més subtilment dramàtics.

Del cantó del noucentisme s'inclina, en canvi, la seva poesia. I qui diu "noucentisme" vol dir Josep Carner, Guerau de Liost, Tomàs Garcés; però també —i sobretot— els poetes castellans de la generació del 27, que havien enlluernat igualment l'àvida receptivitat de Bartomeu Rosselló-Pòrcel. D'una manera molt concreta Rafael Albertí, l'Albertí juvenil de *Mari-nero en terra*.

Tot i que els poemes publicats per Bernat Vidal no deuen passar gaire de la dotzena, estic convençut

que era la poesia el seu gènere predilecte, aquell on campava més a pler i on mostrava amb més plenitud la seva tècnica profunda, segura, depurada, plena de recursos i rica en solucions. Vegeu, sense anar més enfora, una estrofa admirable del *Naixement de Venus* que figura en el volum *Poesia* 1958 publicat per "Atlantide". Tota una tradició d'humanisme passada per la sensibilitat del 27 s'estructura en aquests deu versos, confegits amb mà de mestre:

Oh, ta feble arquitectura,
embat suau, correntia,
sota la trompeteria
del cel que el gran fet

augura.

l'obra d'amor ja és segura.
Oh, prodigi miliar.
Oh, matí que has vist fruitar
la xeixa amb llavor marina.
Venus s'alça de la mar
dins el bres d'una petixina.

Però on sense dubte la saviesa del poeta és fa més patent és en aquell extraordinari homenatge a la bellesa d'una paraula per ella mateixa —"tumbaga"— concretat en el breu i sorprenent poema titulat *El viatge amb un anell púnic exhumat a Mallorca visita el museu d'Eivissa*:

A Tànit, la tumbaga,
aquella, la tumbaga
—records?— la tumbaga
que el camperol, tumbaga,
a l'hort desenterrà.

A Tànit, la tumbaga
lí porto, la tumbaga
lí ofreno, la tumbaga
que d'hort a hort, tumbaga
dofins feren saltar.

Ara que el rigor formal i la perfecció tornen a comptar —diuen— com a elements essencials de l'expressió poètica, aquests versos en revesteixen d'un valor exemplar.

En Bernat Vidal va començar pels camins de la poesia la seva aventura literària, i pels mateixos camins li vengué a posar punt final. En efecte, la seva darrera obra de creació va ésser, possiblement, el poema titulat "Les Fastes de la Grande et Ancienne Mènes-trandisse", que figura en el volum "el vol de l'alosa" dedicat per una colla de poetes a Joan Miró. En

aquesta composició, no diré de les millors, però sí tal volta la més agosarada, el poeta s'acomiajava d'un paisatge estimat i d'un horitzó de records en el qual no podia mancar l'evocació de la seva gran amiga i companya Cèlia Viñas, també malaguanyada, que l'havia precedit en el son de la pau.

I res més. No he pretès fer cap mena d'anàlisi de l'obra de creació literària de Bernat Vidal i Tomàs. Només he volgut invitar-vos a la lectura del reduït testimoni que ens va deixar en penyora de la seva vàlua com a escriptor. Un escriptor frustrat en part per la seva pròpia saviesa i qui sap si per les tristes, dramàtiques conjuntures de la història que va haver de viure.

Seré un cor en la fosca,
porpra de nou en l'alba,

va escriure Carles Riba. En Bernat ja no va veure l'alba. Va ésser un d'aquells homes que ho sacrificaren tot a l'obscura, obstinada, gloriolosa tasca de salvar-nos els mots, de retornar-nos el nom de cada cosa. Jo sé cert que li haurien plagut, gravats a la seva tomba, aquests versos de Miquel Forteza:

Pels qui estimaren la matèria
na llengua
en els temps de pobresa i de
dissort:
un record.

Pels qui deixaren els honors
i pompes
per conrar l'aridesa del nostre
hort:
un record.

Pels qui en vaixells errants
per les tempestes,
no arribaren jamai al nostre
port:
un record.

Pels qui aguantaren ferma la
bandera
en els camps de batalla i des-
conhort:
un record.

Pels qui moriren per la nostra
pàtria
i en les tenebres els deixà la
mort:
un record.

A Catalina amb emoció
JOSEP MARIA.
Santanyí, 12 Juny 1976

SANG- GERMANDAT- TROBADES

Sang: líquid que circula pel sistema vascular principal dels animals, és vermell en els vertebrats, i que fora del cos es pren, a causa de la formació de qualls de fibrina insoluble. Això és el que trobarem escrit a qualsevol diccionari quan cerquem aquesta paraula anomenada sang; però jo crec que és alguna cosa més, és un líquid que sense ell les persones i animals no poden viure, que no es pot fabricar, que quan un la necessita, ja sigui perquè ha tingut un accident o una operació, la cerca amb moltes ganes de trobar-la; però per aconseguir-la es menester trobar una persona que la vulgui donar, que sigui semblant a la seva i no estigui "contaminada" de microorganismes que la facin malbé.

Per controlar i organitzar la sang donada per aquelles persones de bon cor, que voluntàriament i sense esperar cap recompensa material, aquests són els donants de sang, es creà a l'any 1972 a Mallorca la Germanat de Donants de Sang, al principi sols tenien donants de Ciutat; però quan es comprometé davant el director de la Residència sanitària de Son Dureta, de servir tota la sang que fos necessària, i gràcies a una persona que fou co-fundadora, Da. Maria José Roglà, es començà a anar als pobles a cercar sang.

A poc a poc i valent-se d'una unitat mòvil, donada gentilment per la Caixa de Balears "Sa Nostra", tots els pobles de Mallorca

pogueren participar de l'alegria de salvar vides humanes, amb un poc de la seva sang.

A cada poble hi ha unes persones que fan d'enllaç amb el banc de sang i la Germanat i al mateix temps es cuiden d'organitzar les donacions en el poble, això són els col·laboradors; gràcies a ells avui la Germanat té el 75 per cent de donant de la part forana.

El donant es mereix tot, però al no esser possible, degut a motius econòmics, es pensà un dia de l'any 1980 a una junta rectora, en fer una festes comarcals per tots els donants, ja que les assemblees anuals que es feien a Ciutat no podien controlar ni conformar a tantes persones, eren més de 6.000 donants llavors.

Es dividí Mallorca en zones, perquè la gent hi participés més activament, així neixien les trobades comarcals.

De cada any eren més animades i la gent es trobava be fent festa. Ja fa sis anys que es fan, i cada una es realitza a un població diferent.

Tota la comarca de Santanyí pertany a la zona III juntament amb els pobles i viles següents: Felanitx, Porreres, Campos, Llucmajor, Colònia Sant Jordi, Ses Salines, Es Llombards, S'Alqueria Blanca, Calonge, S'Horta, Cala d'or, Cas Concos, Port de Felanitx i Santanyí.

Les poblacions que ja han fet la trobada són:

Llucmajor, Porreres, Felanitx, Campos, Ses Salines, Es Llombards i Cas Concos.

Aquest any, tots els col·laboradors de la zona III, decidírem fer-la a la vila de Santanyí, el dia 8 d'Abril.

Però que és una trobada? crec que tots els donants ja ho saben; és un dia de companyerisme on tots els donants ens sentim més units i animats per fer participar a altres persones que encara no ho són, de la nostra alegria i satisfacció de sentir-nos capaços de salvar vides humanes i fer possible el lema "que no es mori a Mallorca ningú per falta de sang".

I com ja he dit enguany serà a Santanyí i en nom del President, la Junta Directora i col·laboradors dels pobles organitzadors vos vull convidar a tots, donants, amics i coneguts.

Començarà amb una missa d'acció de gràcies a la parròquia, damunt les onze del matí, seguidament tindran lloc una sèrie d'actes, que esperam siguin del gust de la majoria, també a l'Església, i per acabar hi haurà un aperitiu en el palau municipal d'esports.

Esper la vostra assistència i col·laboració, perquè la festa surti la més llúida i animada de totes.

I per acabar voldria aprofitar l'ocasió per fer un

petit comentari damunt el lema nou de la Germanat: "ajudar-nos a omplir el tassó de l'esperança". Ja som molts (més de 20.000 donants); però en necessitem més per cubrir totes les demandes, i la que ens urgeix més és aconseguir el plasma suficient per no tenir que dur-lo de defora i així evitar que entri dins la nostra illa malalties contagioses i mortals, com és el SIDA.

Per això a Son Dureta han arribat dues màquines per fer la "plasmaferesis" que serveixen per llevar de la sang solament el plasma, tornant al donant el reste de components sanguinis, però el procés es un poc lent (es caldre estar uns tres quarts connectats a la màquina).

Si poguessin aconseguir esser auto-suficients en plasma (en sang ja ho som) podríem controlar totalment aquesta malaltia. Per aquesta raó hem d'esser més donants, i ho aconseguirem amb l'ajuda de tots.

Si tu, que estàs llegint aquest escrit, encara no ets membre de la nostra Germanat, unit a nosaltres i jo t'asseguro que te sentiràs feliç i ple d'haver fet una obra bona.

Acudeix a la propera trobada de donants de sang a Santanyí. T'esperam.

Toni Burguera.

Imatges de la trobada a Ca's Concos 1985.

LLORENÇ PERELLO,

PREMI CIUTAT DE PALMA D'INVESTIGACIO

En la passada edició de "Sal i Xeixa" anunciàvem que donaríem relació del treball "Fiscalitat i societat: la Talla General com a font per a la història social", original de Margalida Capó Tugores i del nostre paísà Llorenç Perelló Vidal, que foren guardonats amb un dels Premis Ciutat de Palma d'investigació.

Llorenç Perelló té vint-i quatre anys, és llicenciat en Història General i prepara la seva Memòria de Llicenciatura. El nom s'haurà d'afegir des d'ara a la llista dels homes de lletres de Santanyí, la qual ha passat a engrandir de manera brillant.

-Llorenç, ¿quina sensació s'experimenta quan es guanya un premi de tan de prestigi a la teva edat?

-Es una injecció grossa de moral, que t'estimula a seguir treballant. La recerca històrica exigeix un gran esforç i agraeixes el reconeixement d'aquesta feina.

-¿Què són els Premis Ciutat de Palma d'investigació?

-Es tracta de presentar un projecte i explicar en què treballes, quin és el mètode de feina i les fonts utilitzades. Aleshores s'elegeixen els tres projectes millors de Ciències i els tres projectes millors de lletres, i se'ls premia amb 250.000 pessetes. Ve a ser una beca, una ajuda que tot just cobreix les nombroses despeses de la recerca. La meitat es paga tot d'una i la resta en presentar el treball acabat.

-¿Fa estona que feis feina en aquest projecte?

-Des que fèiem tercer curs. Tot va començar en un treball de curs. Després vàrem veure que hi havia material per una tesina. Ara ja fa tres anys de tot això i pensam que cap al mes de gener ho podrem te-

nir tot llest.

-¿Quin és el propòsit de la vostra recerca?

-Bé el treball, l'estructuram en dues parts. En la primera intentam estudiar l'aportació dels pobles mallorquins al fisc reial, feta per mitjà de la talla, durant el segle XVIII. Hi ha que tenir en compte que aquesta aportació es fa segons la valoració dels béns immobles, això ens permet establir una relació que demostra el grau de riquesa dels municipis i la seva distribució entre els habitants.

En la segona part analitzam les possibilitats de reconstruir l'estructura de la propietat immobiliària partint de la Talla General, quan falten altres fonts. I ho concretam en el cas de Santanyí.

-Molts de nosaltres no

tenim gens clar què era això de les talles. ¿Per què no ens ho expliqueu?

-Bé, s'haurà investigar encara força per arribar a definir exactament la funcionalitat de les talles, fins aquí només hi ha un treball realitzat, una tesi doctoral que va fer na Maria Barceló, la qual va estudiar les dues talles més antigues de què disposam, la de 1478 i la de 1512, però les fonts documentals són diferents segons les èpoques i es difícil establir paral·lismes.

-No pots intentar una definició provisional?

-Podríem dir que la talla és un impost directe de caràcter extraordinari que a mesura que augmenta la pressió fiscal, cap al segle XVIII, es va convertir en ordinari, sense que per això es deixin de posar

nous impostos, és a dir, noves talles, en casos excepcionals; com és ara en èpoques de crisi demogràfiques, com el període 1721-1730, que es posaven per dur gra de fora, a fi de subsanar la fam. Un altre exemple pot ser el de Sineu, que quan han de fer reformes a l'església posen una talla extraordinària durant tres anys.

Fins a quin punt surt beneficiat el projecte d'Història de Santanyí, que molta gent esperaveure un dia realitzat, amb la vostra investigació?

-Si es confirma, com pensam, que l'estudi de la talla permet reconstruir de manera aproximada l'estructura de la propietat, tendríem que podríem saber com estava repartida la propietat de Santanyí durant el segle XVIII a partir de dues talles que hem trobat a l'Arxiu del Regne de Mallorca. Això corregiria la situació d'obscuritat en què ens trobam a causa de la crema del nostre Arxiu, l'any 1868.

-Era un poble molt pobre Santanyí?

-Basta dir que la valoració dels béns de Santanyí solia oscil·lar sobre les 100.000 lliures, mentre altres municipis aleshores amb un nombre inferior d'habitants, com Binissalem, o per l'estil, com Inca, se'ls valorava els béns en més del doble.

-Ets conscient del compromís adquirit amb la concessió d'aquest premi?

-Sí. Tanmateix crec que les comunitats, amb premis o sense premis, tenen el compromís de conèixer el seu passat. En el nostre cas, na Margalida i jo, hem volgut fer la nostra petita aportació en aquesta tasca irrenunciable.

SAL I XEIXA.

NOTICIES D'ES LLOMBARDS

El passat dia 24 de febrer i després d'uns quants de mesos d'estar malalt morí a l'Hospital General de la ciutat de Palma, D. Pedro Navarro Aznar a l'edat de 68 anys. Persona que feia molts d'anys que vivia en Es Llobards juntament amb tota la família. Volem acompanyar en aquests moments tristes a la seva dona Da. Maria, fills, Pepe, Isabel i demés familiars, que molts d'anys poguem pregar per ell.

Torna esser notícia l'aixamplada del revolt de "cas Farolé", ja que aquests dies han estat posats un bancs de pedra i unes pasteres amb els corresponents geranis, que amb el temps serà un altre lloc verd en què contarà el nostre poble.

Dies passats la llar d'en Guillem Nadal i Margalida Moreno va esser alegrat amb la naixença d'un altre fill, un nin de 3.600 grms. que li posaran el nom de Guillem. SAL i XEIXA vol donar l'enhorabona als seus pares, padrins i familiars. Que així com l'han vist néixer el vegin créixer.

El dia 12 de Març, com a tota la nació, es celebrà el Referèndum per l'OTAN. La taula electoral estigué composta per Da. Maria Rigo Rosselló com a president i Julià Vidal Vidal, Miquel Vidal Burguera com a vocals.

L'ordre fou total i la participació d'un 50,75 per cent donant l'escrutini final el següent resultat:

Total vots SI: 119

Total vots NO: 49

Total vots en blanc: 41

Total vots anul.lats: 0

Aquests mes he anat a fer una xerradeta amb madò Francina Burguera "Cusina", perquè em

contàs un poc de la seva joventut. Malgrat la falta de memòria em digué un parell de coses.

El resultat de la xerrada fou aquesta:

-Madò Francina, deveu haver vist moltes coses durant la ja llarga vida. Per què quants d'anys teniu?

-Me pareix que n'he de fer 94.

-Arribareu als cent?

-No ho sé, i tampoc ho firmaria; viuré fins que Déu ho voldrà.

-Quants de fills heu tingut?

-Dos, en Perico i na Maria.

-Ara que venen les festes de Pasqua, vos recordau com eren i que fèieu a la vostra joventut?

-No me'n record molt bé, però et diré que anàvem a missa a Santanyí i a ses processons. Aquí hi havia una esglesia però no hi podien fer ses funcions litúrgiques d'aquestes festes.

-Les processons eren com les que es fan ara?

-No, hi havia més participació popular, hi anaven cuculles, apòstols i altres personatges de la passió del bon Jesús.

-Que més em podeu contar?

-Tu ja saps que me'n record de poques coses, ja que sa meua memòria en falla molt, però te vull dir que jo tenia una germana que es volia fer monja i cada dia anàvem a missa primera i com no teníem rellotge despertador, ens aixecàvem quan ens semblava que era l'hora i un dia en arribar a l'església vérem que es cafès no estaven oberts i tenguérem que tornar-nos a ca nostra perquè era massa prest.

Sa meua germana es morí jove i no pogué arribar a esser monja.

-Ara que heu parlat de les monges, Vós deveu recordar quan vingueren

Madò Francina "Cusina" passejant pel carrer.

per primera vegada les monges al poble.

-Just sé que feren una gran festa i que visqueren a una casa de can Clar, perquè no hi havia fet es convent.

-On anàveu a escola?

-Jo no hi he anat mai, ses oracions per fer la primera comunió les me va ensenyar es capellà de can Clar a ca seva.

Bé madò Francina, esper poder venir a la vos-

tra festa que vos faran quan cumplireu els 100 anys. I vos deman que faceu els possibles per arribar-hi a pesar que ses cames no vos aguantin molt bé, teniu ara una salut desitjada per molts de la vostra edat.

Fent una bona rialla, per les darreres paraules que li vaig dir, ens despedirem fins una altra vegada.

Toni Burguera.

MATADERO DE AVES

M. CABRER

C/. Estación, 44 -

ES LLOMBARDS

CALONGE

L'ermità Màuro

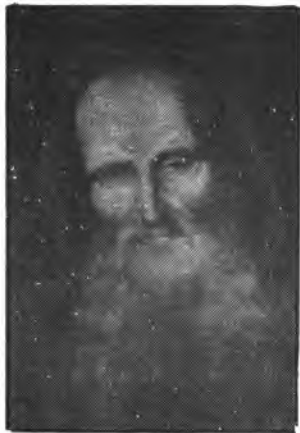
Senzill, d'una humanitat desbordant, amb una fe capaç de moure muntanyes, serió i rioler, segons el cas, el semblant tal vegada és un poc rude, però amb unes idees ben convinçudes i convincents, que més podríem dir de l'ermità Màuro, conegut pels calongins com a "En Jaume de S'Alzina"?

Xerrar amb l'ermità Màuro és altament reconfortant i constructiu, creim que molta de gent tenim una idea equivocada de com són els ermitans, el conversar amb ells ens demostra que són persones ben normals, només que segurament són millors que la majoria de nosaltres.

Respectant l'esperit de l'Ordre dels Ermitans de Sant Pau i Sant Antoni, els membres de la qual fugen de tota mena de protagonistes individuals i mundans i encara que aquesta xerrada que intentam descriure l'hem feta amb l'ermità Màuro pel fet d'esser calongí i per això ens agradaria conèixer-lo un poc més a ell personalment, el que a continuació descrivim està més bé referit a la Comunitat en general.

Per començar, li demanem que ens conti, damunt damunt, la història de la Congregació dels Ermitans de Sant Pau i Sant Antoni.

-La nostra Congregació és totalment mallorquina, nascuda a Mallorca. El seu fundador va ésser el Venerable Joan de la Concepció Mir, nascut a Alaró l'any 1624. Ell, després de passar una partida d'anys en el castell del seu poble, dedicat a l'oració i a la soledat, es va traslladar a una casa vella que hi havia a un boscatge de Valldemossa, a un lloc no molt enfora del famós Col·legi de Miramar, fundat del Beat Ramon

Ermità Joan de la Concepció Mir, fundador de la Congregació.

Llull. Al cap d'un temps s'hi varen ajuntar uns quants joves més que també cercaven la vida contemplativa, i així l'any 1645 va néixer la Congregació dels Ermitans de Sant Pau i Sant Antoni, que està caracteritzada per l'espiritual dels pares de l'Ordre Cartoixana.

-La primitiva ermita que va construir el fundador i al que varen posar el nom de "Ermita de la Santíssima Trinitat", encara existeix, si bé s'han anat fent reformes i ampliacions, com són una nova capella i d'altres dependències.

-Després, a poc a poc, es varen anar construint altres ermites, algunes de les quals estan actualment desocupades.

-Quants d'ermitans sou i a quantes ermites estau?

-Actualment som quinze ermitans que estam a quatre ermites, són: La ja esmentada de La Santíssima Trinitat a Valldemossa, la de Betlem a Artà, fundada l'any 1805, la de Sant Salvador de Felanitx, l'any 1891 i la de Bon-Any de Petra fundada l'any 1896.

-Hi ha vocacions noves?

-Tenim un jove de Va-

lència que està fent el postulat. El procediment normal que haurà de seguir serà; en haver acabat el postulat, durant un any farà el noviciat, aquí, els vots temporals i si al cap de tres anys continua amb la idea d'esser ermità farà els vots perpetuus.

-Com són les jerarquies entre vosaltres?

-Com a una Congregació Diocesana que són la màxima autoritat nostra és el Bisbe de Mallorca, però a dins la congregació tenim un Superior General així com també a cada ermità hi ha un superior. La nostra Casa General és a l'ermita de Sant Salvador i allà és on està el Superior General.

-Qui elegeix als superiors?

-Qualsevol dels ermitans que tinguin els mínims d'antiguitat i d'edat poden ésser tant els superiors de les diferents ermites com el superior general. El superior general és elegit amb els vots de tots els ermitans amb votació secreta i segons el que la nostra consciència ens diu, tenint en compte sobretot amb elegir a la persona que pensam pot fer més bé a la Comunitat. Una vegada elegit el superior general, es crea un consell. I el Superior general, amb l'assessorament del Consell elegeix els altres superiors.

-Podríeu contar-nos com és en general un dia normal a les ermites?

-Ens aixecam un quart abans de les sis, resam l'Ofici de Lectures, feim meditació, resam una part de Rosari, Laudes i l'Angelus.

A les vuit cada un arregla la seva cel·la i anam a berenar. Després feim feina fins a les onze i mitja que es quan anam a fer lectura i les dotze i mitja dinam.

A la una resam l'Acció de Gràcies i Sexta, llavors fins a les dues i mitja feim "recreo" en comunitat. De dues o tres anam a descansar.

A les tres resam Nona i després treball fins a les sis. A les sis i mitja resam Vespres i si no hi ha missa feim un acte eucarístic i llavors meditació.

A les set i mitja sopam, llavors resam una altra part del Rosari i Completes.

Ermita de Betlem (Artà).

Acabat això tenim temps lliure fins que anam a dormir.

Encara que com a humans necessitam medis per viure, i per això feim feina a les terres que tenim i amb el que recollim tenim per viure, la vida dels ermitans és essencialment vida d'oració, austeritat, sacrifici i treball. Som i volem ésser pobres materialment, però gràcies a Déu mai ens falta el més necessari.

-Per què no ens contau aquesta anècdota de perquè a S'Alqueria Blanca hi ha una casa a la que diuen "Ca s'Ermità"?

-Els ermitans ja vàrem ésser a Sant Salvador devers l'any 1824. Aleshores depeníem de les autoritats civils, cosa que causava bastants problemes i per això se'n varen anar. Però un dels ermitans que hi havia allà es va quedar per la contrada, a una possessió de Ca's Concos. A aquesta possessió tenien una casa a S'Alqueria Blanca i l'ermità es va mudar a viure allà de llavors ençà aquesta casa on va viure aquest ermità es diu Ca s'Ermità.

La conversa va ésser molt més llarga i agradable i de la que en podríem omplir moltes de planes, però no ho feim per no cansar. Ara només volem afegir les paraules necessàries per expressar al nostre amic ermità el més sincer agraïment per haver-nos permès que a través d'ell poguem conèixer un poc més el que és la congregació dels Ermitans de Sant Pau i Sant Antoni tan mallorquins i que els calongins resulten tan familiars a través de les pujades al puig de Sant Salvador.

Marc.

BASQUET.

Ha finalitzat les lliga de pre-infantil femení amb la següent classificació:

Sant Josep	12	11	1	443	197	23
Puigpunyent	12	9	3	463	207	21
SANTANYI	12	8	4	389	299	20
Juvent	12	6	6	288	361	18
Campos	12	5	7	300	396	17
Bons Aires	12	3	9	273	436	15
Santa Maria	12	0	12	215	475	12

FUTBOLET.

També va concloure el II Torneig de Futbolet d'Empre-

ses, sent el campió l'equip dels APARTAMENTS CALA SANTANYI. Els màxims golejadors foren Pinto (A.C. Santanyí) i Romero (Ca'n Mañas) amb 20 gols cadascú.

C D. SANTANYI.

L'equip de Tercera continua en una zona tranquil·la de la taula, sense semblar haver de tenir problemes per a la permanència.

Una notícia agradable la ens va proporcionar el brau jugador de Calonge, en GUILLEM ADROVER, en reaparèixer fa quinze dies després de la llarga absència que li va imposar la greu lesió de genoll. Sort i ànims.

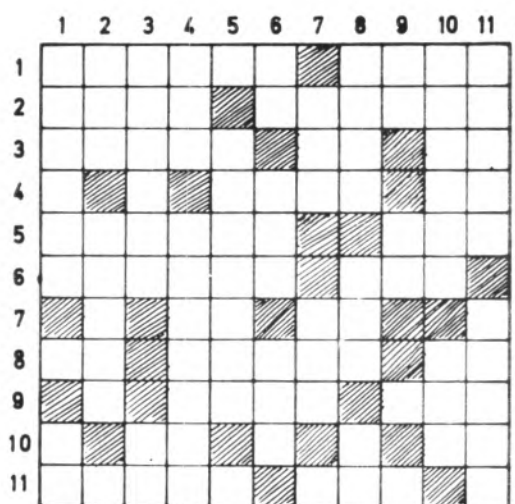
S.M.

Equip aleví del C.D. Santanyí.

PASSATEMPS

MOTS ENCREUATS.

Maria del Mar Pons i Bonet.

HORIZONTALS:

1.- Llevar la llana a les ovelles. Embruta.; 2.- Propòsit d'acció. Alé profund.; 3.- Col·loca. Nom de lletra. Al revés, terminació verbal.; 4.- Vocal. Vocal. Lloc per dormir. Al revés, preposició.; 5.- Per posar el trespol, singular. Espai de temps.; 6.- Aconsegueix alguna cosa amb les mans. Article; 7.- Vocal. Pronom. Campió. Consonant.; 8.- En tenim en el nostre esquelet, singular. Ferida. Nom de lletra.; 9.- Consonant. Dragó. Al revés, número; 10.- Vocal. Terminació verbal. Consonant. Consonant. Terminació verbal. 11.- Al revés, surar damunt l'aigua. Singular, en tenim tots. Vocal.

VERTICALS:

1.- Part d'un objecte que talla. Vocal. Terminació Verbal; 2.- Ira. Més de l'any. Vocal; 3.- Fa net. Al revés, preposició; 4.- Per jugar, singular. Molestar; 5.- Consonant. Donar llet pròpia a un infant. Consonant.; 6.- Forma verbal. Al revés, surt de l'aigua del mar. El menjar és quasi dolç.; 7.- Diversió. Porció d'una línia corba. Consonant.; 8.- Prova escrita d'informació. Empra. Renou.; 9.- Al revés, bo per menjar. Preposició. Consonant. Consonant.; 10.- Fruita. En tenen cert animals, singular.; 11.- N'hi ha a les platges. Mac.

LA NOSTRA CUINA

Quan SAL I XEIXA arribi a les vostres mans, serà ben hora de pensar en fer les tradicionals panades. No dubtan que teniu una bona recepta, però si voleu provar coses noves vetací una apuntació de les panades que feien a Ca'n Puigdorfilà:

PER 12 PANADES:

4 kgs. de farina; 1/2 kg. de saïm; 4 vermells d'ou; 20 cl. d'aigua.

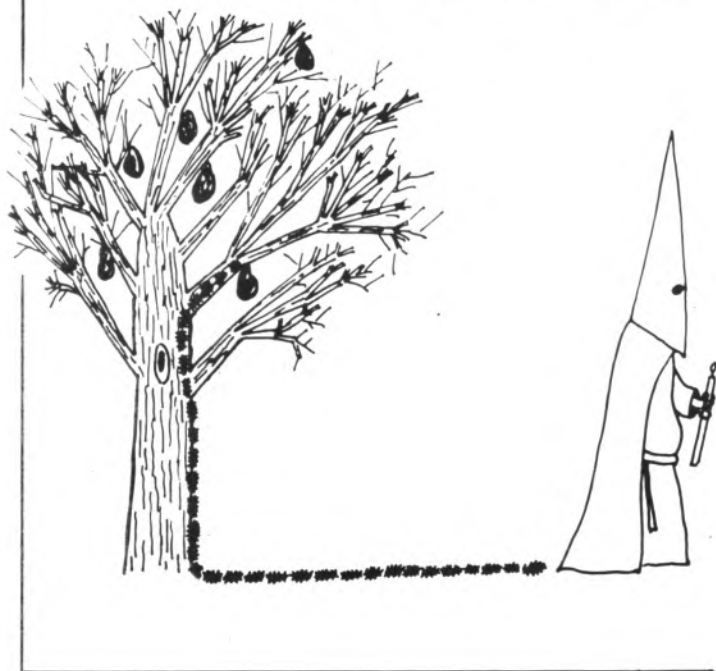
De la mateixa procedència és aquesta recepta de panades dolces:

PER 6 PANADES:

800 grs de farina; 200 grs. de saïm; 400 grs. de sucre; 4 vermells d'ou; 20 cl. d'aigua; 20 cl. de suc de taronja.

HUMOR

TEMPS DE PROCESSIONS

SOPA DE LLETRES.

M	S	R	E	L	B	O	P	S	G
B	A	R	C	E	L	O	N	I	K
H	N	L	L	O	A	L	R	N	J
C	T	C	L	K	G	O	C	E	I
I	A	I	E	O	N	T	N	U	U
R	N	U	I	I	R	I	E	E	Q
E	Y	T	D	J	L	Q	R	R	R
L	I	A	E	L	X	A	U	L	O
L	N	D	T	K	G	F	M	I	N
O	E	A	A	L	I	J	H	Y	E
S	R	E	N	A	P	M	A	C	M

14 noms de GENTILICIS. (Gentilici: Nom amb què es designa les persones i els objectes en relació al seu nom de procedència).

REX MOTORS S.A.
CONCESIONARIO OFICIAL
BMW BALEARES

Exposición y Venta:
Juan Alcover, 24 - Tel. 46 31 66 - PALMA
Servicio Técnico:
G.R. Ortega, 22 - Tel. 46 48 66 - PALMA

PARLAR BE POC
COSTA

No diguis Diguès
Sombra Ombra
Estic bé a l'ombra (a s'ombra)
Aquest pi fa una bona ombra.

Beso Besada
Dóna-li una besada forta.

Tetxo Sòtil
Un marès del sòtil ha passat per ull.

FABRICA DE QUESOS

GRIMALT

QUESO MALLORQUIN
GRASO Y SEMI GRASO
TAMAÑOS NORMAL Y MINI
TIPO EDAM

C/. Escuelas, s/n
Tel. 65 39 14
ES LLOMBARDS
SANTANYÍ

INSTALACIONES
ELECTRICAS

SERVERA
BARCELO

Carrer Llombards, 14
Tel. 65 31 26 - 65 41 00
SANTANYI